

Cyd-bwyllgorau Corfforedig – sylwebaeth ar eu cynnydd

Tachwedd 2023

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o'r gwaith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Os derbynnir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000.

Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn cysylltiad â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildddefnyddio'r ddogfen hon i Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Crynodeb o'r adroddiad	4
Adroddiad manwl	8
Cefndir	8
Pam y gwnaethom yr adolygiad hwn	9
Yr hyn yr oeddem yn edrych arno	10
Methodoleg	11
Canfyddiadau	11
Argymhellion	19



Crynodeb o'r adroddiad

Canfyddiad cyffredinol

- 1 Yn eu dyddiau cynnar o hyd y mae Cyd-bwyllgorau Corfforedig. I ddechrau, roeddwn yn pryderu am eu cynnydd araf ac amrywiol, a pharodrwydd Llywodraeth Cymru i hwyluso eu gweithrediad, ond bu arwyddion mwy cadarnhaol bod y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn symud ymlaen yn ddiweddar.

Yr hyn y mae'r adroddiad hwn yn ei gwmpasu

- 2 Rwyf wedi anfon llythyrau i bob un o'r pedwar Cyd-bwyllgor Corfforedig yn nodi fy safbwyntiau ar eu cynnydd. Yn yr adroddiad hwn, nodaf grynodedd lefel uchel o'm canfyddiadau cronus a'm disgwyliadau o'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig dros y 12 i 18 mis nesaf.
- 3 Gan fod canfyddiadau'r adroddiad hwn yn fwy cyffredinol, efallai y bydd rhai yn fwy perthnasol i rai Cyd-bwyllgorau Corfforedig nag eraill. Felly, dylid darllen yr adroddiad hwn ar y cyd â'r llythyrau unigol a anfonais i'r pedwar Cyd-bwyllgor Corfforedig. Mae'r rhain ar gael ar fy ngwefan yn y fan [yma](#).

Cefndir

- 4 Sefydlodd Llywodraeth Cymru bedwar Cyd-bwyllgor Corfforedig i helpu i gryfhau cydweithrediad rhanbarthol rhwng awdurdodau:
 - Cyd-bwyllgor Corfforedig De-ddwyrain Cymru
 - Cyd-bwyllgor Corfforedig De-orllewin Cymru
 - Cyd-bwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru
 - Cyd-bwyllgor Corfforedig Canolbarth Cymru
- 5 Daethant i rym ym mis Ebrill 2021 a rhoddwyd y swyddogaethau canlynol iddynt o fis Mehefin 2022:
 - datblygu polisiau trafndiaeth
 - paratoi cynllun datblygu strategol
 - llesiant economaidd – unrhyw beth y mae Cyd-bwyllgorau Corfforedig o'r farn ei fod yn debygol o hybu neu wella llesiant economaidd ei ardal

- 6 Mae aelodaeth y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn cynnwys arweinwyr y cynghorau yn y rhanbarth penodol ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol sydd o fewn y rhanbarth hwnnw.

Pwyslais fy archwiliad

- 7 Gan fod y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn gyrrff corfforedig newydd, edrychais ar eu cynnydd wrth ddatblygu eu trefniadau ar gyfer cyflawni eu rhwymedigaethau statudol a nod Llywodraeth Cymru o gryfhau cydweithrediad rhanbarthol. Gwnaeth fy nhîm waith cychwynnol yn ystod hydref 2022 ac yna gwnaeth ychydig o waith pellach rhwng mis Ebrill a mis Mehefin 2023 i ddiweddarau fy nghanfyddiadau.

Crynodeb o'm canfyddiadau

- 8 O'm gwaith cychwynnol yn hydref 2022, roeddwn yn pryderu bod y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn gwneud cynnydd amrywiol i sefydlu eu hunain ac roeddwn yn teimlo na allwn benderfynu yn hyderus a fyddent yn cyflawni fel y bwriadwyd. Roeddwn yn pryderu y byddent yn gwneud y mymryn lleiaf ac yn bodoli mewn enw yn unig. Roeddwn yn gwerthfawrogi bod y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn cael eu gweithredu ar adeg pan oedd cyrff cyfansoddol yn wynebu pwysau ariannol a galw sylweddol, a'u bod yn parhau i wneud hynny.
- 9 Dros ddwy flynedd ar ôl iddynt gael eu sefydlu ym mis Ebrill 2021 a 12 mis ar ôl iddynt gael eu dyletswyddau a'u swyddogaethau craidd ym mis Mehefin 2022, mae'n amlwg bod y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn dal yn eu dyddiau cynnar. Mae cynnydd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn wahanol mewn gwahanol feysydd, ond yn gyffredinol, nid yw'r trefniadau llywodraethu i gyd ar waith eto ac mae llawer o waith i'w wneud i fodloni eu cyfrifoldebau cynllunio strategol.
- 10 Er eu bod yn adeiladu ar drefniadau bargaen ddinesig/twff, nid yw pob un ohonynt wedi penderfynu sut y byddant yn gweithio gyda phartneriaethau a chyrrff eraill i fanteisio i'r eithaf ar adnoddau ac arbenigedd. Mae hyn yn hanfodol o ystyried mai'r brif resymeg dros sefydlu'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig oedd cryfhau cydweithrediad rhanbarthol.
- 11 Fel y nodaf yn yr adroddiad hwn a'm llythyrau unigol, byddwn wedi disgwyl mwy o gynnydd mewn rhai meysydd.

- 12 Nododd fy ngwaith rai canfyddiadau cadarnhaol am gynnydd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig. Roedd pob un o'r pedwar Cyd-bwyllgor Corfforedig wedi gosod y blociau adeiladu ar gyfer eu datblygiad ac i fodloni amcanion Llywodraeth Cymru. Gwelais enghreifftiau o Gyd-bwyllgorau Corfforedig yn archwilio sut y gallent fanteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd y mae'r trefniadau newydd yn eu darparu. Er enghraifft, fel fforwm mwy effeithlon ar gyfer gwneud penderfyniadau rhanbarthol a chydweithredu i fynd i'r afael â rhai heriau sylweddol. Roedd Cyd-bwyllgorau Corfforedig hefyd yn manteisio i'r eithaf ar yr hyblygrwydd i addasu eu trefniadau fel eu bod yn cyd-fynd â'u blaenoriaethau rhanbarthol.
- 13 Yn yr un modd, canfûm nifer o faterion, yn enwedig yn ystod fy ngwaith cychwynnol yn hydref 2022, a oedd yn peri risgiau i ddatblygiad y Cyd-bwyllgorau Corfforedig. Er enghraifft, cymysg oedd yr ymrwymiad i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig, ac roedd eglurder a chynnydd cynlluniau i gyflawni eu swyddogaethau ar y pryd yn amrywiol.
- 14 Roedd safbwynt cryf hefyd ymhlith y Cyd-bwyllgorau Corfforedig y gallai Llywodraeth Cymru fod wedi paratoi'n well ar ystod o faterion i hwyluso'r broses o weithredu'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig. Roedd hyn yn cynnwys:
 - sefydlu statws TAW a statws ariannol y Cyd-bwyllgorau Corfforedig;
 - deall y goblygiadau i'r Bargeinion Dinesig/Twf;
 - disgwyliadau cliriach o ran cyflawni swyddogaethau a dyletswyddau cyhoeddus y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn ymarferol.
- 15 Effeithiodd oedi wrth ddatrys y materion hyn ar weithrediad y Cyd-bwyllgorau Corfforedig.
- 16 Fodd bynnag, gan fod y materion statws ariannol bellach wedi eu datrys, gallaf weld bod y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn symud ymlaen, ac rwy'n fwy optimistaidd am eu cynnydd. Mae'r awydd am y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn fwy cadarnhaol ac mae gan y Cyd-bwyllgorau Corfforedig, neu maen nhw'n datblygu, eu cynlluniau a'u huchelgeisiau.
- 17 Yn wahanol i drefniadau eraill ar y cyd, mae'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn endidau cyfreithiol yn eu rhinwedd eu hunain. Mae angen iddynt sicrhau'r buddion mwyaf posibl y mae hyn yn ei roi iddynt os ydynt wedi ymrwymo'n wirioneddol i sicrhau buddion cadarnhaol i'w rhanbarthau.
- 18 Byddwn yn disgwyl gweld y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn datblygu ymhellach yn ystod y 12 i 18 mis nesaf. Bydd fy nhimau archwilio yn parhau i fonitro cynnydd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig. Byddwn yn pryderu pe byddai fy nhimau'n canfod nad yw'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig wedi gwneud llawer o gynnydd ac nad ydynt wedi mynd i'r afael â'r pwyntiau a godaf yn yr adroddiad hwn.

Argymhellion

- 19 Rwyf wedi gwneud pum argymhelliad i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig fel y nodir ar dudalen 14, sy'n ymwneud â'r hyn a ganlyn:
- trefniadau llywodraethu,
 - cyflawni eu swyddogaethau cynllunio strategol,
 - cyflawni eu dyletswyddau sector cyhoeddus,
 - gweithio mewn partneriaeth a chynnwys Awdurdodau Parciau Cenedlaethol,
 - cyflawni eu dyletswyddau o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.
- 20 Mae'r argymhellion hyn yn nodi lle byddwn yn disgwyl gweld y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn gwneud cynnydd pellach yn ystod y 12-18 mis nesaf yn unol â'r meysydd hynny a godir yn yr adroddiad hwn. Bydd rhai o'r rhain yn fwy perthnasol i rai Cyd-bwyllgorau Corfforedig nag eraill, felly bydd angen i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig fyfyrho hefyd ar y pwyntiau a godir yn fy llythyrau unigol. Fodd bynnag, prif fyrdwn yr adroddiad hwn yw y byddwn yn disgwyl gweld bod y Cyd-bwyllgorau Corfforedig wedi datblygu ymhellach yn fwy cyffredinol pan fyddaf yn cynnal fy asesiad nesaf o gynnydd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig.

Adroddiad manwl

Cefndir – beth yw Cyd-bwyllgor Corfforedig

- 21 Cyrff corfforedig newydd sydd â rhai pwerau a dyletswyddau tebyg i gynghorau yw Cyd-bwyllgorau Corfforedig. Gallant fod yn berchen ar asedau yn uniongyrchol a chyflogi staff. Rhaid iddynt benodi Prif Weithredwr, Swyddog Cyllid a Swyddog Monitro. Mae aelodaeth y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn cynnwys arweinwyr y cynghorau yn y rhanbarth penodol ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol sydd o fewn y rhanbarth hwnnw.
- 22 2Sefydlwyd pedwar Cyd-bwyllgor Corfforedig drwy reoliadau o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 i helpu cydweithrediad rhanbarthol rhwng awdurdodau:
 - Cyd-bwyllgor Corfforedig De-ddwyrain Cymru
 - Cyd-bwyllgor Corfforedig De-orllewin Cymru
 - Cyd-bwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru
 - Cyd-bwyllgor Corfforedig Canolbarth Cymru
- 23 Daeth y Cyd-bwyllgorau Corfforedig i rym ym mis Ebrill 2021 a rhoddwyd y swyddogaethau canlynol iddynt o fis Mehefin 2022:
 - Datblygu polisïau trafndiaeth
 - Paratoi cynllun datblygu strategol
 - Llesiant economaidd – unrhyw beth y mae Cyd-bwyllgor Corfforedig o'r farn ei fod yn debygol o hybu neu wella llesiant economaidd ei ardal.
- 24 Mae'n ofynnol i Gyd-bwyllgorau Corfforedig gydymffurfio ag ystod o reoliadau a dyletswyddau, gan gynnwys:
 - Dyletswydd Llesiant Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol
 - Y Gymraeg
 - Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus
 - Bioamrywiaeth
 - Tlodi plant

Pam y gwneuthum yr adolygiad hwn

- 25 Yn fy mhapur ymgynghori ar raglenni ym mis Mawrth 2022, nodais y byddwn yn cadw golwg ar drefniadau llywodraethu ynghylch creu cyrff newydd. Roedd hyn yn cynnwys y Cyd-bwyllgorau Corfforedig newydd lle mae gan Archwilydd Cyffredinol Cymru swyddogaeth statudol. Gan fod y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn endidau newydd a sefydlwyd o ganlyniad i ddeddfwriaeth newydd¹, roeddwn yn dymuno cael sicrwydd cynnar am eu cynnydd. Roeddwn hefyd yn dymuno nodi unrhyw faterion sy'n dod i'r amlwg y mae angen mynd i'r afael â nhw a darparu sylwadau cynnar i helpu Cyd-bwyllgorau Corfforedig wrth iddynt barhau i ddatblygu.
- 26 Gwneuthum yr archwiliad hwn yn unol ag Adran 41 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004. Mae'r Ddeddf hon yn rhoi dyletswydd ar Archwilydd Cyffredinol Cymru i ymgymryd ag astudiaethau a gynlluniwyd i'm galluogi i wneud argymhellion ar gyfer gwella darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wrth gyflawni swyddogaethau neu wasanaethau cyrff llywodraeth leol yng Nghymru.
- 27 Gwneuthum yr archwiliad hefyd i helpu i gyflawni fy nyletswyddau o dan adran 15 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

1 Sefydlwyd pedwar Cyd-bwyllgor Corfforedig drwy reoliadau o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Yr hyn yr edrychais arno – cwmpas yr archwiliad hwn

- 28 Ceisiodd fy ngwaith ateb y cwestiwn: A yw Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn gwneud cynnydd da wrth ddatblygu eu trefniadau ar gyfer cyflawni eu rhwymedigaethau statudol a nod Llywodraeth Cymru o gryfhau cydweithrediad rhanbarthol? I wneud hyn, gwnaeth fy nhîm archwilio'r meysydd canlynol:
- dealltwriaeth o nodau Llywodraeth Cymru ar gyfer y Cyd-bwyllgorau Corfforedig;
 - trefniadau llywodraethu datblygol y Cyd-bwyllgorau Corfforedig;
 - cynlluniau Cyd-bwyllgorau Corfforedig i gyflawni nodau Llywodraeth Cymru ac i fodloni eu rhwymedigaethau statudol;
 - sut mae'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn ymwneud â'r trefniadau partneriaeth presennol;
 - cynlluniau Cyd-bwyllgorau Corfforedig i fodloni eu gofynion o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, gan gynnwys pennu eu hamcanion llesiant.
- 29 Ni wneuthum yr adolygiad hwn i benderfynu dilysrwydd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig, na'r gofyniad amdanynt.
- 30 Gwnaeth fy nhîm y gwaith cychwynnol rhwng mis Hydref 2022 a mis Chwefror 2023 a gwnaeth ychydig o waith pellach i ddiweddarau eu canfyddiadau rhwng mis Ebrill a mis Mehefin 2023.

Methodoleg

- 31 Mae fy nghanfyddiadau yn seiliedig ar adolygiadau o ddogfennau, arsylwi cyfarfodydd a chyfweliadau gydag Arweinwyr, Prif Weithredwyr a swyddogion Adran 151 pob un o'r pedwar Cyd-bwyllgor Corfforedig. Cynhaliodd fy nhîm gyfweliadau â swyddogion Llywodraeth Cymru hefyd a gofyn am safbwyntiau aelodau cyfansoddol y Cyd-bwyllgorau Corfforedig fel rhan o'n cyfarfodydd cyswllt arferol. Cyfarfu fy nhîm â chynrychiolwyr Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru hefyd.

Yr hyn a ddarganfûm: Mae Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn dal yn eu dyddiau cynnar. I ddechrau, roeddwn yn pryderu am eu cynnydd araf ac amrywiol, a pharodrwydd Llywodraeth Cymru i hwyluso eu gweithrediad, ond bu arwyddion mwy cadarnhaol bod y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn gwella yn ddiweddar

Dealltwriaeth o nodau Llywodraeth Cymru ar gyfer y Cyd-bwyllgorau Corfforedig

- 32 Yn gyffredinol, roedd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn deall ac yn cydnabod buddion posibl nodau Llywodraeth Cymru ar gyfer y Cyd-bwyllgorau Corfforedig. Roedd y buddion hyn yn cynnwys y cyfle i ddenu buddsoddiadau ychwanegol, i gydweithredu i leihau allyriadau carbon ac i gynyddu capasiti a chadernid drwy gyfuno adnoddau er mwyn mynd i'r afael â heriau recriwtio.
- 33 Ond ar adeg fy ngwaith cychwynnol yn hydref 2022, roedd lefel y derbyniad, yr optimistiaeth a'r ymgysylltiad mewn cysylltiad â Chyd-bwyllgorau Corfforedig ymhlith Cyd-bwyllgorau Corfforedig a'r cyrff cyfansoddol yn amrywio'n sylweddol. Gwelais rai enghreifftiau o Gyd-bwyllgorau Corfforedig yn croesawu cyfleoedd ac yn datblygu trefniadau, ond gwelais amheuaeth hefyd gan rai am yr angen am Gyd-bwyllgorau Corfforedig o gwbl. O ystyried y pwysau ariannol a'r galw sylweddol y mae cyrff cyfansoddol yn eu hwynebu, nid oedd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn cael eu hystyried yn flaenoriaeth.

- 34 Darparodd Llywodraeth Cymru grant gweithredu o £250,000 i bob rhanbarth i gefnogi eu gwaith cynllunio cychwynnol. Fodd bynnag, roedd ymdeimlad clir o rwystredigaeth ymhlith y Cyd-bwyllgorau Corfforedig ynghylch parodrwydd Llywodraeth Cymru ar ystod o faterion a fyddai wedi hwyluso cynnydd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig. Roedd y rhain yn cynnwys:
- eglurder ynghylch statws ariannol Cyd-bwyllgorau Corfforedig, sy'n berthnasol, er enghraifft, at ddibenion benthyca a phensiynau;
 - sefydlu statws TAW er mwyn osgoi ychwanegu 20% o TAW;
 - deall y goblygiadau ar gyfer Bargeinion Dinesig/Twf y mae Llywodraeth y DU yn gyfrifol amdanynt;
 - disgwyliadau a dealltwriaeth gliriach o gyflawni eu swyddogaethau'n ymarferol a chyflawni eu dyletswyddau cyhoeddus.
- 35 Roedd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn rhwystredig nad oedd Llywodraeth Cymru wedi ystyried y materion hyn ar y dechrau ac ynghylch cyflymder y cynnydd i'w datrys nhw.
- 36 Roedd y dull fesul cam o ymdrin â deddfwriaeth a chanllawiau yn eithaf anhrefnus ac anghysylltiol, ac roedd yn rhychwantu nifer o adrannau Llywodraeth Cymru. Roedd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn gweithio drwy ganllawiau a gofynion wrth iddynt ddod allan, gan ymateb iddynt. Nododd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig rai heriau ymarferol i fodloni eu gofynion, a godwyd ganddynt yn rhagweithiol gyda Llywodraeth Cymru. Mae swyddogion Llywodraeth Cymru wedi cydnabod bod ganddynt rai gwersi clir i'w dysgu o'r profiad hwn.
- 37 Effeithiodd y materion hyn ar gyflymder cynnydd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig, ond gwnaethant hefyd leihau'r awydd am y Cyd-bwyllgorau Corfforedig, a chanfûm fod hyn hefyd yn effeithio ar gynnydd rhai o'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig.
- 38 Yn gynharach yn 2023, roeddwn yn pryderu bod risg na fyddai Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn datblygu'n effeithiol ac y byddent yn bodoli mewn enw yn unig, gan godi cwestiynau am eu gallu i gyflawni eu swyddogaethau statudol, i fodloni amcanion Llywodraeth Cymru ac i ddarparu gwerth am arian.
- 39 Yn fwy diweddar ac ers i'r materion statws ariannol gael eu datrys, mae'n ymddangos bod agwedd fwy cadarnhaol am y Cyd-bwyllgorau Corfforedig. Pan ddiweddarais fy ngwaith ar ddechrau'r haf, canfûm fod y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn dechrau dangos arwyddion o gynnydd. O ganlyniad, rwyf yn fwy optimistaidd am eu siawns o gyflawni fel y bwriadwyd nag oeddwn yn hydref y llynedd. Bydd yn bwysig nawr eu bod yn parhau i gynnal y momentwm hwn.

Trefniadau llywodraethu

- 40 Mae Cyd-bwyllgorau Corfforedig wedi sefydlu eu trefniadau llywodraethu craidd, ond ar adeg fy ngwaith diweddaredig ar ddechrau haf 2023, nid oedd yr holl drefniadau ar waith ar draws yr holl Gyd-bwyllgorau Corfforedig. I ryw raddau, roedd hyn yn adlewyrchu gweithgareddau cyfyngedig y Cyd-bwyllgorau Corfforedig hyd yn hyn.
- 41 Adlewyrchir cynnydd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig unigol wrth sefydlu eu trefniadau llywodraethu yn y llythyrau yr wyf wedi anfon i bob un ohonynt.
- 42 Ar y cyfan, canfûm mai cymysg yw cynnydd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig wrth ddatblygu a gweithredu rhai o'u trefniadau llywodraethu. Roedd pob un ohonynt wedi rhoi trefniadau ar waith ar gyfer swyddogion statudol, a threfniadau interim oedd rhai o'r rhain. Roedd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig hefyd wedi sicrhau cymaint o hyblygrwydd â phosibl er mwyn addasu eu trefniadau a defnyddio trefniadau presennol rhai cyrff cyfansoddol. Yng ngweddill yr adran hon, tynnaf sylw at rai meysydd penodol y byddwn yn disgwyl gweld cynnydd pellach ynddynt dros y 12 mis nesaf.
- 43 Mae'n ofynnol bod gan Gyd-bwyllgorau Corfforedig Bwyllgorau Llywodraethu ac Archwilio, ond yr hyn a ganfûm ar ddechrau haf 2023, oedd nad oedd Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio pob Cyd-bwyllgor Corfforedig wedi ei benodi ac yn cwrdd. Roedd Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio De-orllewin Cymru wedi cwrdd ddwywaith.
- 44 Yn yr un modd, heblaw am Gyd-bwyllgor Corfforedig De-orllewin Cymru, nid oedd yr holl drefniadau craffu wedi eu cytuno a'u gweithredu. Nid oes rhaid i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig fod â'u pwyllgor craffu penodol eu hunain, ond mae'n rhaid iddynt gydweithredu, a darparu cymorth ar gyfer y gwaith craffu a ymgwymerir gan y cyrff cyfansoddol neu drwy gydbwyllgor craffu.
- 45 Cyrff llywodraeth leol sy'n defnyddio arian cyhoeddus yw'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig. Mae'n bwysig bod Cyd-bwyllgorau Corfforedig a'r cyrff cyfansoddol yn penderfynu sut y bydd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn cael eu dwyn i gyfrif. Dylai trefniadau craffu a Phwyllgorau Llywodraethu ac Archwilio fod yn darparu trosolwg o weithgareddau a threfniadau'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig ac yn craffu arnynt. Heb hyn, mae risg y gallai'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig weithredu mewn gwactod â gwaith craffu a thryloywder cyhoeddus cyfyngedig.

- 46 Mae'r canllawiau statudol ar y Cyd-bwyllgor Corfforedig yn nodi'r disgwyliad y bydd y Cyd-bwyllgor Corfforedig yn sefydlu is-bwyllgorau penodol ar gyfer ei swyddogaethau allweddol. Roedd tri o'r pedwar Cyd-bwyllgor Corfforedig wedi sefydlu is-bwyllgorau gweithredol yn unol â'r canllawiau. Fodd bynnag, ar yr adeg y diweddarwyd fy ngwaith ar ddechrau'r haf, dim ond is-bwyllgor Cynllunio Datblygu Strategol oedd wedi cwrdd mewn gwirionedd ar gyfer Cyd-bwyllgor Corfforedig Canolbarth Cymru. Felly, nid oedd y rhan fwyaf o'r is-bwyllgorau hyn yn weithredol eto a dim ond ar bapur yr oeddent wedi eu sefydlu.
- 47 Rwyf yn cydnabod bod gweithgareddau'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig wedi bod yn gyfyngedig hyd yn hyn. Fodd bynnag, byddwn yn disgwyl gweld mwy o gynnydd dros y chwech i 12 mis nesaf, a threfniadau llywodraethu'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn cael eu rhoi ar waith i ddarparu'r rhwystrau a'r gwrthbysau angenrheidiol yn unol â safonau llywodraethu da.

Eglurder a chynnydd cynlluniau'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig ar gyfer cyflawni nodau Llywodraeth Cymru ac i fodloni eu rhwymedigaethau statudol

- 48 Roedd Cyd-bwyllgorau Corfforedig ar wahanol gamau yn eu gwaith cynllunio. Roedd gan rai ohonynt uchelgeisiau clir i gynyddu cyfleoedd penodol cymaint â phosibl ar gyfer eu rhanbarthau. Roedd eraill yn dechrau egluro eu cynlluniau. Gan ystyried yr angen i ddatrys y materion statws ariannol, roedd yr holl Gyd-bwyllgorau Corfforedig wedi cymryd dull ystyriol a phragmatig o fynd i'r afael â'u gwaith cynllunio.
- 49 Roedd gan y Cyd-bwyllgorau Corfforedig hyder yn eu galluoedd i gyflawni eu dyletswydd llesiant economaidd gan adeiladu ar waith presennol a chynnydd y bargeinion dinesig a thwf. Pan ddiweddarais fy nghanfyddiadau ar ddechrau'r haf, nid oedd pob Cyd-bwyllgor Corfforedig yn bwriadu trosglwyddo eu bargeinion dinesig/twf i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig. Roedd gan Gyd-bwyllgor Corfforedig De-ddwyrain Cymru uchelgais clir o'r dechrau i godi a symud rhaglen bargaen ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd i'r Cyd-bwyllgor Corfforedig ac roedd wedi datblygu cynllun pontio i gefnogi hyn.
- 50 Trefniadau rhanbarthol yw Cyd-bwyllgorau Corfforedig a bargeinion dinesig/twf; mae ganddynt amcanion tebyg sy'n fuddiol i'r ddwy ochr, ond gwahanol seiliau ariannol a chyfreithiol. Felly, beth bynnag y bydd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn penderfynu arno, bydd angen iddyn nhw a chyrrff y fargen ddinesig/twf benderfynu sut y gallant optimeiddio adnoddau i reoli'r trefniadau hyn yn effeithlon ac yn effeithiol er budd eu rhanbarthau. O ystyried mai fy swyddogaeth i yw archwilio sut mae cyrrff cyhoeddus yn rheoli ac yn gwario arian cyhoeddus, gan gynnwys sut maent yn sicrhau gwerth wrth ddarparu gwasanaethau cyhoeddus, byddaf yn awyddus i weld sut mae'r ddau drefniant rhanbarthol hyn yn gweithredu.

- 51 Canfûm fod cynnydd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig wrth gyflawni eu swyddogaethau cynllunio datblygu strategol a chynllunio trafndiaeth rhanbarthol yn fwy cyfyngedig. Roedd y cyllidebau a ddyrannwyd gan y Cyd-bwyllgorau Corfforedig i gefnogi'r gwaith o gyflawni'r ddwy swyddogaeth hyn yn amrywio'n sylweddol rhwng y Cyd-bwyllgorau Corfforedig.
- 52 Roedd Cyd-bwyllgor Corfforedig Canolbarth Cymru wedi penderfynu ar ei ddewisiadau ar gyfer cyflawni ei swyddogaeth cynllunio datblygu strategol, gan gynnwys adnoddau staff i gefnogi hyn. Roedd Cyd-bwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru wedi cytuno ar strwythurau staffio i gefnogi'r ddwy swyddogaeth gynllunio. Ond ar adeg fy ngwaith diweddaredig ym mis Mai a Mehefin, roedd y cynnydd yn y meysydd hyn yn llai datblygedig gyda'r ddau Gyd-bwyllgor Corfforedig arall.
- 53 Rwyf yn sylweddoli bod rhywfaint o oedi wrth ddatrys y materion statws ariannol ac nad oedd Llywodraeth Cymru wedi cwblhau'r canllawiau cynllunio trafndiaeth rhanbarthol. Fodd bynnag, fel y pwysleisiaf yn fy llythyrau i bob un o'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig, roedd Llywodraeth Cymru wedi ymgysylltu â'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig ynghylch y swyddogaethau datblygu strategol a chynllunio trafndiaeth felly dylai'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig fod wedi cael rhywfaint o ddealltwriaeth o ddisgwyliadau. Er enghraifft, rhannodd swyddogion Llywodraeth Cymru hysbysiadau cynghori yn argymhell paratoi yn gynnar ar gyfer y cynlluniau datblygu strategol ym mis Awst 2021. Roedd digwyddiad hefyd i drafod swyddogaethau cynllunio Cyd-bwyllgorau Corfforedig ym mis Ionawr 2022. Mae'r broses cynllunio datblygu strategol, yn benodol, yn gymhleth ac yn hir ac mae angen i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig ddechrau ar hyn.
- 54 Felly, er gwaethaf y materion statws ariannol, byddwn wedi hoffi gweld mwy o gynnydd gyda swyddogaethau datblygu strategol a chynllunio trafndiaeth rhanbarthol y Cyd-bwyllgorau Corfforedig. Byddwn yn disgwyl gweld y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn gwneud cynnydd pellach gyda'r swyddogaethau hyn yn ystod y 12 mis nesaf.

55 Canfûm fod y Cyd-bwyllgorau Corfforedig wedi gwneud rhywfaint o gynnydd i gyflawni eu dyletswyddau sector cyhoeddus, ond roedd hyn yn amrywio ar draws y Cyd-bwyllgorau Corfforedig ac yn adlewyrchu eu gweithrediad cyfyngedig hyd yn hyn. Yn gyffredinol, roedd Cyd-bwyllgorau Corfforedig wedi cytuno ar drefniadau i gyflawni eu dyletswyddau Cymraeg a chydaddoldeb yn aml gan fabwysiadu trefniadau a ddefnyddir gan un o'r cyrff cyfansoddol. Ac eithrio Cyd-bwyllgor Corfforedig De-ddwyrain Cymru, nid oedd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig wedi cyhoeddi eu cynlluniau gweithredu ar gyfer trechu tlodi plant. Mae strategaeth ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer trechu tlodi plant allan at ddibenion ymgynghori ar hyn o bryd felly bydd angen i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig sicrhau bod eu cynlluniau'n adeiladu ar y strategaeth hon ac yn gyson â hi. O ystyried cyrhaeddiad posibl y Cyd-bwyllgorau Corfforedig a'r nodau sylfaenol, bydd angen i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig sicrhau bod y dyletswyddau hyn yn cael eu hystyried yn weithredol yn eu gweithgareddau ac nad ydynt yn cael eu gwneud mewn ffordd symbolaidd er mwyn ticio blwch yn unig.

Gweithio mewn partneriaeth

- 56 Rwyf wedi gwneud sylwadau yn aml ar y dirwedd bartneriaeth gymhleth yng Nghymru, felly roeddwn yn awyddus i weld sut yr oedd Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn archwilio'r modd y maent yn ymwneud â phartneriaethau presennol ac yn gweithio gyda nhw er mwyn manteisio i'r eithaf ar yr adnoddau presennol a mynd i'r afael â heriau mewn modd mwy cydweithredol.
- 57 Canfûm fod y mwyafrif o Gyd-bwyllgorau Corfforedig yn adeiladu ar eu trefniadau bargaen ddinesig/twf mewn rhyw ffordd neu'i gilydd, ond heblaw am Gyd-bwyllgor Corfforedig De-orllewin Cymru, nid oedd y Cyd-bwyllgorau Corfforedig wedi penderfynu'n ffurfiol sut y gallant weithio gyda chyrff a phartneriaethau eraill, gan gynnwys manteisio cymaint â phosibl ar gyfraniad Awdurdodau Parciau Cenedlaethol. Ac felly, mae hynny'n golygu'r posibilrwydd o gollu'r cyfle i gydgyssylltu gweithgareddau ac adnoddau er budd y rhanbarth.
- 58 Roedd Cyd-bwyllgor Corfforedig De-orllewin Cymru wedi edrych y tu hwnt i'w aelodaeth statudol i'w helpu i gynyddu cyfraniadau rhanddeiliaid allweddol yn y rhanbarth cymaint â phosibl. Cadarnhaol oedd gweld ei fod wedi cyfethol cyrff eraill, megis prifysgolion a byrddau iechyd lleol. Roedd hefyd wedi manteisio ar y cyfle i gynnwys Awdurdodau Parciau Cenedlaethol yn llawnach yn ei drefniadau, y tu hwnt i swyddogaeth statudol Awdurdodau Parciau Cenedlaethol o ran cynllunio datblygu strategol.

- 59 Fodd bynnag, nid oedd hyn yn wir o ran y Cyd-bwyllgorau Corfforedig eraill, nad oedd wedi archwilio i raddau helaeth sut y gallent gynnwys Awdurdodau Parciau Cenedlaethol y tu hwnt i'w swyddogaeth cynllunio strategol. Mae gan Awdurdodau Parciau Cenedlaethol ofynion ynghylch datblygu economaidd hefyd. O ystyried hyn a'u daearyddiaeth a'u cyrhaeddiad, mae cyfle gwirioneddol i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig gynyddu'r cyfraniad cadarnhaol y gallai Awdurdodau Parciau Cenedlaethol ei gael ar y broses o gyflawni amcanion a swyddogaethau llesiant y Cyd-bwyllgorau Corfforedig cymaint â phosibl, y tu hwnt i'w swyddogaeth cynllunio datblygu strategol.
- 60 Bydd yn allweddol i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig archwilio sut y gallant ymgysylltu â chyrrff eraill, a gweithio gyda nhw, er mwyn manteisio i'r eithaf ar adnoddau ac arbenigedd. Mae Cyd-bwyllgorau Corfforedig wedi eu sefydlu er mwyn cryfhau cydweithrediad rhanbarthol ac mae angen iddynt ddangos eu bod yn gallu gwneud hyn. Byddwn yn disgwyl gweld mwy o gynnydd ar hyn ar draws yr holl Gyd-bwyllgorau Corfforedig pan fyddaf yn gwneud fy ngwaith nesaf ar Gyd-bwyllgorau Corfforedig.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru)

- 61 Fel y cyrff eraill a enwir o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol², mae'n rhaid i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig bennu a chyhoeddi amcanion llesiant. Rhaid iddynt weithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu'r amcanion hynny ac wrth gymryd camau i'w cyflawni nhw. Roedd yn ofynnol i Gyd-bwyllgorau Corfforedig bennu eu hamcanion llesiant cyntaf erbyn mis Ebrill 2023.
- 62 Yn ystod fy ngwaith cychwynnol yn hydref 2022, roedd y ffaith bod rhai cyfweleion yn ymddangos yn eithaf anymwybodol o ddyletswyddau'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig o amgylch y Ddeddf yn peri pryder. Ond rwyf yn sylweddoli, bryd hynny, fod gweithgareddau'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn gyfyngedig iawn ac nad oedd pennu amcanion llesiant yn cael ei ystyried yn flaenoriaeth.
- 63 Pan ddiweddarais fy ngwaith ym mis Mai a mis Mehefin, canfûm fod dau o'r pedwar Cyd-bwyllgor Corfforedig (De-orllewin Cymru a De-ddwyrain Cymru) wedi cyhoeddi eu hamcanion llesiant, er mai dim ond De-orllewin Cymru oedd wedi ymgynghori arnynt. Roedd Cyd-bwyllgor Corfforedig Canolbarth Cymru wedi drafftio ei rai ef. Nododd Cyd-bwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru y byddai ei amcanion llesiant yn cael eu dylanwadu gan drosglwyddiad Uchelgais Gogledd Cymru i'r Cyd-bwyllgor Corfforedig a phan fyddai wedi cael y canllawiau terfynol ar ddatblygu strategol a chynllunio trafniadaeth rhanbarthol gan Lywodraeth Cymru a swyddogion cynllunio penodedig.

2 Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn darparu ar gyfer diben a rennir trwy saith nod llesiant i Gymru. Mae'r nodau llesiant hyn yn anwahanadwy oddi wrth ei gilydd ac yn esbonio beth yw ystyr llesiant Cymru. Ceir rhagor o wybodaeth am y nodau hyn yn [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015: yr hanfodion](#)

- 64 Roedd consensws cyffredinol ymhlith y Cyd-bwyllgorau Corfforedig o fod eisiau cymryd dull sy'n gymesur â'r Ddeddf sy'n gyfestynnol â'u swyddogaeth a'u gweithgareddau. Roedd yn gadarnhaol eu bod wedi trafod eu dulliau gyda swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol. Serch hynny, byddwn yn disgwyl i Gyd-bwyllgorau Corfforedig Gogledd Cymru a Chanolbarth Cymru wneud cynnydd â'r broses o bennu a chyhoeddi eu hamcanion llesiant yn unol â gofynion deddfwriaethol.
- 65 Yn ehangach, mae gan y Cyd-bwyllgorau Corfforedig ddyletswydd i weithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy. Mae gan y fframwaith hwnnw y potensial o ychwanegu gwerth at sut maent yn cynllunio ac yn cyflawni eu gwaith. Gan eu bod yn endidau newydd, mae gan Gyd-bwyllgorau Corfforedig gyfle i sicrhau bod yr egwyddor datblygu cynaliadwy yn tanategu'r hyn y maent yn ei wneud a sut y maent yn gwneud hynny o'r cychwyn cyntaf.
- 66 Wrth i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig fwrw ymlaen â'u cynlluniau a dechrau gwneud penderfyniadau am eu rhanbarthau, byddwn yn disgwyl i Gyd-bwyllgorau Corfforedig allu dangos eu bod yn rhoi'r datblygiad cynaliadwy wrth wraidd eu gweithgareddau. Byddai'n golled cyfle sylweddol pe na fyddent yn gwneud hyn. Byddai hefyd yn codi cwestiynau ynghylch y graddau y mae ganddynt drefniadau gwerth am arian priodol o ystyried bod y pum ffordd o weithio yn rhan annatod o'r trefniadau hyn. Byddaf yn archwilio i ba raddau y maent wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn y blynyddoedd i ddod, fel sy'n ofynnol gan y Ddeddf. Felly, byddaf yn awyddus i weld sut mae'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig wedi croesawu'r cyfle hwn.
- 67 Mae fy nhîm wedi datblygu rhai dangosyddion cadarnhaol sy'n darparu set o nodweddion sy'n darlunio sut mae da yn edrych pan fo sefydliadau'n gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy. Bydd y cyrff cyfansoddol yn gyfarwydd â'r rhain, a bydd yn ddefnyddiol i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig eu defnyddio wrth iddynt gyflawni eu hamcanion llesiant.

Argymhellion

- 68 Mae fy argymhellion isod yn nodi lle byddwn yn disgwyl gweld y Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn gwneud cynnydd pellach yn ystod y 12-18 mis nesaf yn unol â'r meysydd hynny a godir yn yr adroddiad hwn. Bydd rhai o'r rhain yn fwy perthnasol i rai Cyd-bwyllgorau Corfforedig nag eraill, felly bydd angen i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig fyfyrion hefyd ar y pwyntiau a godir yn fy llythyrau unigol. Fodd bynnag, prif fyrdwn yr adroddiad hwn yw y byddwn yn disgwyl gweld bod y Cyd-bwyllgorau Corfforedig wedi datblygu ymhellach yn fwy cyffredinol pan fyddaf yn gwneud fy ngwaith nesaf ar y Cyd-bwyllgorau Corfforedig.

Argymhellion

Trefniadau llywodraethu

- A1 Dylai'r pedwar Cyd-bwyllgor Corfforedig sicrhau bod eu trefniadau llywodraethu ar waith a'u bod yn darparu'n effeithiol y rhwystrau a'r gwrthbwysau angenrheidiol i gefnogi penderfyniadau cadarn a thryloyw a gwaith craffu effeithiol.

Cynllunio datblygiad strategol a chynllunio trafndiaeth rhanbarthol

- A2 The four CJC's should ensure that they take action to further progress with these functions over the next 12 months in order to facilitate an integrated, efficient and consistent approach to strategic planning in line with Welsh Government's aims.

Argymhellion

Dyletswyddau sector cyhoeddus

- A3 Mae angen i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig sicrhau eu bod yn cyflawni eu dyletswyddau sector cyhoeddus lle nad ydynt wedi gwneud hynny eisoes. Er enghraifft, cyhoeddi cynlluniau gweithredu ar gyfer trechu tlodi plant ac adroddiadau bioamrywiaeth. Ond yn bwysicach, mae angen i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig sicrhau eu bod yn ystyried y dyletswyddau hyn yn weithredol yn eu penderfyniadau a'u gweithgareddau.

Gweithio mewn partneriaeth ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol

- A4 Er bod Cyd-bwyllgor Corfforedig De-orllewin Cymru wedi cyfethol gwahanol sefydliadau ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol yn ei drefniadau, mae angen i'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig eraill benderfynu yn llawnach sut y gallant ymgysylltu â chyrff eraill, a gweithio gyda nhw, i fanteisio i'r eithaf ar adnoddau ac arbenigedd. Mae hyn yn cynnwys archwilio sut y gallant fanteisio i'r eithaf ar gyfraniad Awdurdodau Parciau Cenedlaethol y tu hwnt i'w swyddogaeth cynllunio datblygu strategol statudol.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

- A5 Dylai Cyd-bwyllgorau Corfforedig Gogledd Cymru a Chanolbarth Cymru sicrhau eu bod yn gwneud cynnydd o ran datblygu eu hamcanion llesiant yn unol â'r gofynion. Yn fwy cyffredinol, dylai'r pedwar Cyd-bwyllgor Corfforedig sicrhau eu bod yn cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn effeithiol, fel eu bod mewn sefyllfa dda i wella llesiant y poblogaethau y maent yn eu gwasanaethu a sicrhau eu bod yn gallu dangos bod ganddynt drefniadau gwerth am arian priodol.



Archwilio Cymru

1 Cwr y Ddinas

Stryd Tyndall

Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: gwybodaeth@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.